

28 Μαρτίου 2022

Η φύση σε ρόλο διαμεσολαβητή

Ορθοδοξία / Οικολογική Ηθική

Απόστολος Νικολαΐδης, Ομ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρόεδρος Ινστιτούτου «Άγιος Μάξιμος ο Γραικός»

Η διαμεσολάβηση μεταξύ Θεού και ανθρώπων είναι ό,τι καλύτερο και ωφελιμότερο μπορεί να κάνει ο φυσικός κόσμος για την αποκατάσταση της σχέσης κοινωνίας τους.

Το πρώτο ερώτημα σχετίζεται με το λόγο ανάληψης ή ανάθεσης ενός τέτοιου ρόλου.

Από την πρώτη στιγμή της δημιουργίας του ανθρώπου ο φυσικός κόσμος βρίσκεται στη θέση του ενδιάμεσου μεταξύ Θεού και ανθρώπου, πολύ περισσότερο όταν το ένα από τα δύο συστατικά του ανθρώπου, δηλαδή το σώμα του, συνιστά μέρος της φύσης. Αν μάλιστα λάβουμε υπόψη την ζωή στον πρώτο παράδεισο ο φυσικός κόσμος συμβάλλει σημαντικά στη διατήρηση της θεανθρώπινης κοινωνίας. Γράφει ο ιερός Χρυσόστομος: *«Καλός ο ουρανός, αλλά γι' αυτό το λόγο δημιουργήθηκε για να προσκυνά άνθρωπος τον Δημιουργό του».*

Η διαμεσολάβηση ενεργοποιείται όταν ο άνθρωπος όχι μόνο απομακρύνθηκε από το Θεό αλλά και στράφηκε εναντίον του. Η διαμεσολάβηση αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι ακολουθεί με συνέπεια την πορεία του ανθρώπου από την αφθαρσία στη φθορά χωρίς ταυτόχρονα να απομακρύνεται από το Δημιουργό. Υπογραμμίζεται ότι ο διαμεσολαβητικός ρόλος δεν αποτελεί μια εξαιρετική υπηρεσία προς τον εκπεσόντα άνθρωπο αλλά συνιστά μέρος της. Σημειώνεται ακόμη ότι ο ίδιος ρόλος διατηρείται και μετά τη διαμεσολάβηση που ανέλαβε ο Θεάνθρωπος Χριστός, αφού οι συνέπειες της πτώσης παραμένουν και μετά την ενανθρώπισή του.

Η εν λόγω διαμεσολάβηση χαρακτηρίζεται για τον μη έλλογο, μη προαιρετικό κι μη ενεργητικό χαρακτήρα. Ο λόγος είναι προφανής. Η φύση δεν διαθέτει λογικό, δεν έχει ηθική και δεν είναι σε θέση να παίρνει πρωτοβουλίες. Διαθέτει όμως σταθερούς νόμους, που λειτουργούν χωρίς διακρίσεις, χωρίς δόλο και χωρίς ιδιοτέλεια. Αυτοί οι νόμοι άλλοτε ωφελούν και άλλοτε ζημιώνουν τους ανθρώπους. Στη δεύτερη περίπτωση βρήκε έδαφος και αναπτύχθηκε η γνωστή θεωρία για το φυσικό κακό, η οποία θα μπορούσε να δικαιολογήσει το κακό μόνο ως συνέπεια και ποτέ ως αιτία. Η φύση δεν ενεργεί ούτε από κακία ούτε βέβαια και από καλοσύνη.

Είναι όμως δημιουργημένη και γι' αυτό ταγμένη να υπηρετεί τις ανάγκες των ανθρώπων, διακονία που δεν εξαρτάται από τη δική της θέληση αλλά τη θέληση του Δημιουργού. Η οποιαδήποτε αλλαγή στην ποιότητα ή την ποσότητα της φυσικής διακονίας (βλ. για παράδειγμα όσα αναφέρονται στη Γένεση για «αγκάθια και τριβόλους») δεν οφείλεται ούτε στον ίδιο τον φυσικό κόσμο ούτε βέβαια και στο Δημιουργό, αλλά αποτελεί συνέπεια της αλλαγής στάσης του ίδιου του ανθρώπου. Άρα η κρίση στη σχέση τους αφορά αποκλειστικά στην κρίση που διέρχεται το βασιλικό αξίωμα του ανθρώπου λόγω της πτώσης.

Με αυτά τα δεδομένα ο μόνος ενεργών έλλογα, προαιρετικά και ενεργητικά είναι ο άνθρωπος. Σχετιζόμενος ωστόσο με το φυσικό περιβάλλον του «επιτρέπει» ή επιδιώκει να του αποδίδει τα δικά του χαρακτηριστικά ώστε να μπορεί να «συνεννοείται», να «διαλέγεται», να αποστέλλει και κυρίως να λαμβάνει τα μηνύματά του. Είναι μια ανάγκη που οφείλεται σε ποικίλους λόγους: στη συναίσθηση ότι ανήκει σ' αυτή, στη νοσταλγία του Δημιουργού, στην αναζήτηση μεσάζοντα επανασύνδεσης με το Δημιουργό, στην απογοήτευση από τις κοινωνικές δράσεις και συμπεριφορές, και γενικότερα στο αίσθημα της μοναξιάς ως αποτέλεσμα της ακοινωνησίας παρά την αύξηση και κατακυρίευση του πλανήτη, τη δημιουργία των μεγαλουπόλεων, την σύμπληξη πολυάριθμων οργανισμών και συμμαχιών και άλλων πολιτισμικών αλμάτων. Εξαιτίας όλων αυτών η φύση αποδεικνύεται ως ο μόνος ειλικρινής, ανυπόκριτος, ανιδιοτελής, άδολος, σταθερός, συνεπής, ακίνδυνος και καρτερικός «συνομιλητής».

Αυτού του είδους η διαμεσολάβηση αφορά

1) στη διαρκή προσπάθειά του να μεσολαβεί στο Θεό υπέρ του εκπεσόντος ανθρώπου, αν κρίνουμε από την παράκληση του εξορισμένου Αδάμ να μεσολαβήσει ο παράδεισος το Θεό μέσα από το θρόισμα των φύλλων για να επαναπολαύσει τους παραδείσιους καρπούς (οίκος του Όρθρου της Τυρινής).

2) στην επιλογή του ως τόπου Θεοφανίας, όπως συνέβη για παράδειγμα με την καιόμενη βάτο (Εξ. 3,2) ή ως σημείου παραπομπής στο Δημιουργό και τις ενέργειές του. Γράφει για παράδειγμα ο Μ. Βασίλειος: *«όποιος παρατηρεί προσεκτικά τις ομορφιές της φύσης, αυτός διαβάζει σαν σε βιβλίο με γράμματα τη μεγάλη πρόνοια και σοφία του Θεού για όλα τα κτίσματα».*

3) στην συνέχιση παροχής υπηρεσιών και φροντίδας παρά την αλλοτρίωση του ανθρώπου από το Δημιουργό του,

4) στη δημιουργία προϋποθέσεων ή και αφορμών που συμβάλλουν στη συνειδητοποίηση εκ μέρους του ανθρώπου του μεγέθους και των συνεπειών της πτώσης του. Ο πετεινός για παράδειγμα με τα τρία λαλήματά του οδηγεί τον Πέτρο στην συναίσθηση της προδοσίας και ταυτόχρονα στο δρόμο της μετάνοιας (Ματθ. 26, 74-75),

5) στη σιωπηλή διαμαρτυρία κατά της ανθρώπινης αθλιότητας που υποκαθιστά την άθεη ή ένοχη σιωπή των ανθρώπων, σύμφωνα και με το γνωστό *«αν αυτοί σωπαίνουν θα κρᾶξουν και οι λίθοι»* (Λουκ. 19, 40),

6) στην προβολή του Φυσικού Δικαίου ως κριτηρίου ζωής και δράσης ενόσω παραμένει ο άνθρωπος εκτός Εκκλησίας και του νόμου της Χάριτος, κάτι που υπονόησε και ο Παύλος: *«Όταν οι εθνικοί που δεν έχουν το νόμο, εφαρμόζουν τις διατάξεις του νόμου από τη φύση τους, τότε, αν και δεν έχουν νόμο, έχουν τον εαυτό τους για νόμο, γιατί αποδεικνύουν ότι το έργο που απαιτεί ο νόμος είναι γραμμένο στις καρδιές τους»* (Ρωμ. 2, 14-15).

7) στην ασυνείδητη δημιουργία ακραίων συνθηκών που συνταράσσουν τον αμαρτωλό άνθρωπο ώστε να οδηγείται στη μετάνοια και στην αλλαγή στάσης ζωής, όπως για παράδειγμα ο ισχυρός σεισμός, η απόκρυψη του ήλιου κ. ά. Η Υμνολογία της Μ. Εβδομάδας είναι γεμάτη από τέτοιες αναφορές, όπως *«ὁ ἥλιος ἐσκοτίζετο καὶ γῆς τὰ θεμέλια συνεταράττετο»,* ή *«ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπί τούτω καὶ ὁ ἥλιος τὰς ἀκτῖνας ἀπέκρυψε».*

8) στην αξιοποίησή του καταρχήν από το Θεάνθρωπο Χριστό για τη σωτηρία του

ανθρώπου, όπως μαρτυρεί και ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός: «Προσκυνώ τον δημιουργό της ύλης, αυτόν που έγινε ύλη και που ενοίκησε στην ύλη και μέσω της ύλης εργάστηκε τη σωτηρία μου», και κατόπιν στην μυστηριακή ζωή ως το απαραίτητο συστατικό τέλεσης των μυστηρίων με αποκορύφωνα το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας,

9) στην ετοιμότητα να συμπάσχει και να στενάζει, να συνοδεύει και να συντροφεύει τον άνθρωπο μέχρι τη συντέλεια των αιώνων, οπότε και οι δύο θα μετάσχουν αναγεννημένοι στην παλιγγενεσία σύμφωνα και με αυτά που δήλωσε ο Παύλος όταν έγραφε: «η πλάση αναμένει με λαχτάρα την αποκάλυψη των υιών του Θεού. Γιατί η πλάση υποτάχθηκε στη ματαιότητα, όχι θεληματικά, αλλά εξαιτίας εκείνου που την υπέταξε, με την ελπίδα ότι και η ίδια θα ελευθερωθεί από τη δουλεία στη φθορά, για να εισέλθει στην ένδοξη ελευθερία των υιών του Θεού.. Ολόκληρη η πλάση στενάζει και συμπάσχει μέχρι σήμερα» (Ρωμ. 8, 19-22).

<https://bit.ly/3DfDhYY>